

НАРАДЗІЎСЯ Ё КАШУЛІ?

Здарылася гэта з маім дзедам Міколікам і вельмі даўно, але як ён застаўся жывы, я не разумею дагэтуль.

...У першы пасляваенны год дзед знайшоў каля рэчкі снарад. Ён быў вялікі, бліскучы і з яго — на думку дзядулі — можна былі зрабіць аж два прыстасаванні: адно — каб раўнаваць старыя цвікі, другое — каб кляпаць касу.

У гаспадарцы патрэбна было і тое, і гэта. Але ж, як на ліха, са снарада нахабна вытыркалася бліскучая галоўка, і дзед мой не ведаў, што з ёй рабіць. А таму, заматаўшы сваю знаходку ў радзюжку, пайшоў да свайго такога ж старога знаёмца ў калгасную кузню.

— Дурная цацка, — прызнаў там каваль, агледзеўшы знаходку. — Я з ёй не жартаваў бы. І табе не раю...

Можна падумаць, што дзед каваля паслухаў. Не — ён панёс знаходку бліжэй да сваёй сядзібы.

Там, непадалёк ад зямлянкі і векавога дуба, расклаў вогнішча, паводаль ад яго паклаў снарад, а потым граблямі стаў падграбаць вуголле. Чакаў, што бліскучая галоўка вось-вось адляціць, а ўсё астатняе застаецца...

Замест гэтага, як і варта было чакаць, прагрымеў выбух, ды такі, што ў нашай школе (яна была непадалёку) цудам ацалелі шыбы. Мы, вучні, разам з настаўнікам выскачылі з класа і кінуліся да дзёда.

На твары яго дзе-нідзе выступала кроў. Мама асцярожна выцірала яе хусцінкай. Ля вогнішча дыміўся таўшчэзны сук, на вершаліне дуба таксама штосьці дымела.

— Ну, дзед, ты нарадзіўся ў кашулі, — толькі і прамовіў наш настаўнік.

...Праз нейкі час і далёка ад вогнішча мы знайшлі два кавалкі снарада

АД ЯЕ Ж адным радочкам напамін, што «вясёлыя і праўдзівыя гісторыі» друкуюцца не проста так, а ў рамках конкурсу на найлепшую... І што летась пераможцамі ў ім сталі **спадарыні Соф'я Кусянкова з Рагачоўшчыны, Кацярына Будзіловіч са Скідзеля, а таксама жыхары сталіцы Іван Гаральчук, Любоў Чыгрынава і Валянціна Паліканіна**. Першыя з іх пра сябе крыху расказалі. Сёння слова спадарыні Валянціне — вядомай беларускай паэтцы, публіцыстцы, лаўрэатцы рэспубліканскіх і міжнародных літаратурных прэмій.

«Найперш я хацела б шчыра падзякаваць газеце за магчымасць успомніць на яе старонках пра бясконца дарагіх мне людзей — бабулю і дзядулю, пра іх зямную (ці ўсё ж незямную?) любоў («Звязда» 10.11.2017 год). А што расказаць пра сябе...

Нарадзілася ў Крычаве, потым з бацькамі пераехала ў Слаўгарад, у Маскву. На пятым годзе свайго жыцця «асела» ў Мінску, — апавядае спадарыня Валянціна. — З маленства марыла пра сястрычку ці браціка і толькі пазней даведалася, што мае бацькі перажылі вялікае гора: іх першая дачушка Леначка, на год старэйшая за мяне, памерла, не пражыўшы і месяца... І пасля мяне павінен быў нарадзіцца брацік, але... Відаць, так наканавана мне — застацца адзінай дачушкай.

Бацькі мае вельмі шмат працавалі, я часта заставалася сам-насам з сабой — вольная і адна. Магчыма, якраз гэтая самота і навучыла мяне ўнутранай засяроджанасці, ціхаму сузіранню і разважанню над прачытаным і ўбачаным. Памятаю, у выхадныя зімой на лецішчы я, з дазволу бацькоў, сыходзіла на лясную паляну «пагаварыць з ручаём». Увесь лес быў у снезе, і ён маўчаў, а вось ручай штось расказваў мне — сваё, незразумелае, незвычайнае...

і прынеслі дзеду. Ён паразглядаў іх, пакуціў у руках, а ўрэшце — убіў у дзве калодкі. На адной, як задумаў, кляпаў касу, а на другой — раўнаваў цвікі.

Жыў, карацей... Можа, таму, што перажыў тры вайны?

Можа, таму, што ў апошнюю, як мог, ратаваў людзей ад фашыстаў ды іх памагатых?

А можа, таму, што ў лесе, у зямлянках ды куранях, дапамагаў выжываць адзінаццаці сваім унукам.

Анатоль Кашэвіч,

Лельчыцкі раён.

НЕ ЯКАСЦЮ, ДЫК... КОЛЬКАСЦЮ

У пачатку 80-х гадоў мінулага стагоддзя калгасную тэхніку рамантавалі ў калгасных жа майстэрнях: ці не ў кожнай гаспадарцы была тады свая кузня, свае такарныя ды свідравальныя станкі, свае ўмельцы... Я раскажу пра стасункі двух — Івана Аляксандравіча і Аляксандра Іванавіча. Першы з іх быў у той час «вядучым спецыялістам» па рамонце тэхнікі, а другі, нашмат маладзейшы, — найлепшым калгасным механізатарам.

Дык вось, неяк, у самы разгар нарыхтоўкі кармоў, у ягонай касілцы «абрэзала» балты. Ён — вядома ж, куды — у майстэрню. Просіць:

— Выручы, дзядзька Іван: вытачы мне 12 вось такіх балтоў.

— Добра, — згаджаецца майстар, — я вытачу, а ты ідзі з паўгадзінкі паляжы недзе.

Але дзе ж ты ўлежыш, калі дзень пагодны — сама касіць ды сена сушыць! Таму хлопец хвілін праз 20 тут як тут:

— Дзядзька, ну як?

— Ды ўсё ў парадку. Вось твае балты. Усе 12. Я іх раскошненька вытачыў, — каб ты не мучыўся, каб хутка закруціў.

Хлопец падзякаваў і бягом да касілки. А ўжо там...

Стаў іх закручваць і ўсе нервы парваў: адзін болт — што трэба, а другі — крыху «жыманеш» — разьбу як карова языком злізала!

Намацуюкаўся, бедны, свой час змарнаваў, потым — ледзь дапрацаваў.

І меўся ж спачатку схадзіць у майстэрню — сказаць дзядзьку Івану трохі «ласкавых» слоў, але ж потым, як гэта часта бывае, закруціўся і забыўся.

Тым часам наступіла жніво, механізатар з касілкай перасеў на камбайн, некалькі дзён пашчыраваў, а потым... Зноў паломка (шкіў абрэзала), зноў новыя балты патрэбны і як найхутчэй!

Дзядзька Іван, дзякуй богу, усё разумее, як бачыш робіць:

— Раскошненька вытачыў, — кажа, аддаючы.

Камбайнер, пачуўшы гэтае слоўка, ажно ўздрыгнуў...

І як у ваду паглядзеў, бо з закруткай усё тыя ж праблемы: «зрываецца» разьба — амаль у паловы! Таму зноў падмывала камбайнера вярнуцца ў майстэрню, выдаць дзядзьку ўсё, што думае пра ягоную працу...

Але ж неяк стрымаўся, бо потым, падумаў, можна зусім без балтоў застацца. «Тут па-іншаму неяк трэба, — шукаў варыянты ён, — так, каб і з тэхнікай болей не мучыцца, і дзядзьку не пакрыўдзіць».

Праўду кажуць: хто пытае, той не блудзіць, хто шукае, — знойдзе. Факт, што ўвосень, калі дзядзька Іван зноў «раскошненька вытачыў» балты (на гэты раз — для рамонт кукурузнага здрабняльніка), механізатар забіраў іх ужо з усмешкай, бо ведаў, што праблем з імі болей не будзе: балтоў ён загазаў... у тры разы больш, чым трэба.

...Прайшлі гады і многае змянілі: Іван Аляксандравіч, той умелец па рамонце тэхнікі, пайшоў на пенсію, механізатар — Аляксандр Іванавіч — стаў (хай і не ад добрага жыцця) выдатным майстрам: на любым станку працуе, любую тэхніку правіць! Рукі мае, якіх пашукаць!

Я па сабе гэта ведаю: утулкі ў яго заказваў для сваёй іншамаркі.

— Раскошненька вытачыў, — сказаў ён, аддаючы.

А потым яшчэ і растлумачыў, адкуль у яго вось гэтае слова.

Генадзь Рыняк,

г. Бялынічы.

Рубрыку вядзе Валянціна ДОЎНАР.

У пяць гадоў, — прызнаецца паэтка, — да мяне прыйшлі першыя дзіцячыя рыфмаваныя радкі — вершы.

Зараз, дзякаваць богу, яны як птушкі, то прылятаюць да мяне цэлай гурмой, то адлятаюць... Каб потым, калі назапашу энергіі, думак і ўражанняў, зноў вярнуцца.

У мяне шмат чарнавікоў, спісаных алоўкам да сапраўднай чарнаты, бо пасля напісання верша пачынаецца праца над словам, пошукі найбольшай дакладнасці і выразнасці...

Колькі памятаю сябе, я заўсёды заўважала дробныя дэталі: у прыродзе, у побыце, у мастацтве. Мне цікавае само жыццё з яго паваротамі, дарогамі, з яго лёсавызначальнымі «дарожнымі паказальнікамі», апорнымі пунктамі для душы, станцыямі прызначэння... Цікавыя людзі з іх думкамі, пачуццямі, расчараваннямі і надзеямі, з іх творчасцю. А самае цікавае — глыбіня думак і пачуццяў асоб, якія дасягнулі святасці.

Што да творчасці і найперш вершаў, то яны для мяне як спроба разабрацца ў сабе, выправіць памылкі, убачыць мэту і сэнс жыцця, знайсці апору і раўнавагу ў бязладным свеце, у хаосе з'яў, нешта палепшыць ва ўсеагульным жыцці».

Вось такія яны, нашы аўтары, летаўшы пераможцы конкурсу. Сёлетніх у канцы года зноў будзе вызначаць два журы: маленькае рэдакцыйнае (у складзе **першага намесніка галоўнага рэдактара газеты спадарыні Наталлі Карпенкі, загадчыцы аддзела Надзеі Дрынд-рожык ды спецыяльнага карэспандэнта Веранікі Канюты**) і вялікае чытацкае... Сярод яго сябраў (каб не пісаць членаў) можа апынуцца кожны, хто паспрабуе не проста прачытаць усе надрукаваныя гісторыі, але і вызначыць свае найлепшыя — дзесяць.

Сярод іх, ну вядома ж, могуць быць і ўласныя. Так што пішыце.

■ Неасабісты суб'ектыў

ПРА ШТО НЕ ГАВОРАЦЬ ЖАНЧЫНЫ

(Нашым абаронцам прысвячаецца)

Ну што, дарагія абаронцы, са святам вас! Вы ж не будзеце спрачацца, што гэта ваша свята? Адзначаеце ж вы яго ўсё без выключэння, незалежна ад таго, служылі ў войску ці ваша служба абмежавалася толькі ваеннай кафедрай ва ўніверсітэце, зборамі або ўвогуле заняткам па пачатковай ваеннай падрыхтоўцы, з якіх, акрамя таго, што процівагаз трэба надзяваць хобатам уніз, больш нічога ўжо не памятаеце. Зрэшты, маеце права — і адзначаць, і называцца абаронцамі, хай сабе і ў большасці сваёй патэнцыйнымі, бо, калі раптам што, хто, як не вы... Да таго ж Айчына для кожнага асобна ўзятая чалавека — гэта найперш яго дом, яго сям'я, яго жанчына. І тут не трэба чакаць нейкай надзвычайнай сітуацыі ці катастрофы, каб кідацца абараняць, — яно заўсёды, штодня, у любы час сутак актуальна. Ад нястачы, ад трывог, ад бяды — уяўнай ці сапраўднай, ад дрэнных людзей, ад балючых слоў, ад дурных думак, ад бяссонных начэй... — абараняць заўсёды знойдзецца ад чаго...

А мы што? Мы ж за вамі — як сыр у масле, як за каменнай сцяной, як у Бога за пазухай. Праўда, мала гэта цэнім, ад'ядаем вам вантробы сваёй вечнай незадаволенасцю, жаданнем мець больш, чым маем, прыдзіркамі і нараканнямі на няўвагу, на позняе вяртанне, на футбол, на піва, на рыбалку, на «Танкі»... Выказваем усё гэта са слязьмі на вачах, са злосцю ў голасе, зрываючыся на крык, б'ём посуд, грукаем дзвярыма, сыходзячы (робім выгляд, што назаўсёды, а самі толькі і чакаем нагоды вярнуцца, а калі яна не здараецца, пакутуем усё жыццё). Хочаце шчыра? Усё гэта так — тэатр для аднаго гледача. Пра сапраўднае, пра тое, што насамрэч думаем і адчуваем, мы не гаворым нават у кампаніі самых лепшых сябровак...

АЛЕ ж сёння ваша свята. Можа, і праўда, варта хоць аднойчы ў год за ўсё жыццё сказаць пра тое, аб чым мы маўчым?

Вось, напрыклад, вашыя абяцанні. Прыйсці кудысьці ў назначаны час, вярнуцца дадому раней, увогуле вярнуцца калі-небудзь. Вы гаворыце гэта, напэўна, дзеля таго, каб супакоіць, каб не чуць папрокаў, не бачыць крыўды, а то і слёз у вачах, бо ад усяго гэтага і няёмка, і няўтульна неяк. Не здагадваючыся нават, што, калі гэта абяцанне не будзе выканана (а яно нярэдка для вас проста зусім неабавязковае слова), вы асуджаеце нас на пакутлівае чаканне. У якім галоўнае — пракручванне самых нечаканых трагічных сітуацый, ахвярай якіх вы сталі. Інакш вы не маглі не прыйсці, не зрабіць таго, што абяцалі, таму што вы — абяцалі! Мы разумеем, што ўсё магло быць інакш, што вы проста забыліся, перадумалі, не палічыўшы патрэбным паведаміць (бо гэта так няважна), у вас раптам з'явіліся іншыя планы. Але (і пра гэта мы вам ніколі не скажам) у той час, калі мы вас клянём на чым свет стаіць, сэрца тахкае ў скроні трывожным прадчуваннем: нешта здарылася. Ён не мог проста так забыцца, перадумаць, змяніць планы...

Я ўжо не кажу пра тыя словы, якія мы чуем ад вас, калі вы... як бы гэта далікатней сказаць... крыху дзюбнуўшы. Ці калі вам ад нас штосьці вельмі патрэбна (маецца на ўвазе не толькі інтымная сфера). Колькі прыгожага і шчырага гаворыцца! (Заўважце, у тым, што вы ў той момант сапраўды шчырыя, сумненняў няма). Але куды гэта ваша шчырасць знікае назаўтра ці праз некалькі гадзін, калі вы працверазееце ці атрымаеце тое, што хацелі? Глядзіш на гэтага дзелавага суб'екта з халоднымі вачыма і думаеш-гадаеш, які ён сапраўдны: той, што пяшчотна глядзеў учора і казаў, што ты — праменьчык на яго цёмным шляху, ці гэты зацягнуты ў гальштук зануда, які толькі пра свае справы думае, а на чыёе як на капіральную ці пасудамыечную машыну пазірае?.. Злужыся, сама з сябе пакепліваеш, маўляў, каторы раз павялася. А сумненне точыць-точыць ціхенька: чаму ён так са мной? Што я зрабіла не так?

А ўсё таму, што мы вам верым. Нават калі вы ў вочы хлусіце — мы верым. Бо як жа інакш жыць?

А яшчэ гэта ваша абыякавасць да саміх сябе... Вы будзеце енчыць і ляжаць пластом ад звычайнай прастуды, але, калі размова пра штосьці больш сур'ёзнае — пайсці зрабіць кардыяграму, калі коле сэрца, своечасова прымаць таблеткі ад ціску, якія прапісаў урач, кінуць паліць, бо гэта настойліва параіў анкалаг, — тут вам хоць кол на галаве чашы. Мы ўгаворваем, страшым рознымі гісторыямі з жыцця знаёмых, часам нават учыняем скандалы. Але вы, напэўна, нават не здагадваецеся, што пасля кожнай прайгранай падобнай баталіі за ваша здароўе раптам драгнечоць думкі і сэрца і распачна-бязгучна б'ецца ў душы гэта страшнае прадчуванне: як я буду без яго?.. І паўстаюць ва ўяўленні такая жудасная бяда і такая безнадзейная пустэча, што жыццё на нейкі момант увогуле перастае быць праўдай...

ШТО з усяго вышэйсказанага вынікае? Вы не тое што нашы абаронцы — вы сэнс нашага жыцця. Усе нашыя памкненні, усе нашыя справы, усе нашыя ўчынкі — калі не дзеля вас, дык дзеля таго, каб вам штосьці даказаць, каб вы зразумелі, што нікога іншага вам не трэба.

Зрэшты, мы ніколі пра гэта вам не скажам...

Алена ЛЯЎКОВІЧ

